

**SPORT TADBIRLARINI REJALASHTIRISH VA TASHKIL ETISH
BO‘YICHA TALABALARNING TASHKILIY KOMPETENSIYALARINI
SHAKLLANTIRISH.**

Berdiyev Dilmurod Nomonovich

Navoiy davlat universiteti

Jismoniy madaniyat kafedrası O‘qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada sport tadbirlarini rejalashtirish va tashkil etish jarayonida talabalarning tashkiliy kompetensiyalarini shakllantirish masalasi o‘rganilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, sport tadbirlarida faoliyat olib borish talabalarni tashkiliy, rejalashtirish va jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shu orqali talabalar amaliy tajriba orttiradi, rahbarlik va guruhni boshqarish qobiliyatlarini egallaydi hamda muammolarni samarali hal qilishga o‘rgatiladi.

Kalit so‘zlar: tashkiliy kompetensiya, talabalar, sport tadbirlari, rejalashtirish, pedagogik ahamiyat

Zamonaviy ta’lim jarayonida talabalarni nafaqat nazariy bilim bilan ta’minlash, balki ularni amaliy ko‘nikmalar va tashkiliy kompetensiyalar bilan boyitish muhim vazifa hisoblanadi. Sport tadbirlari bu jarayonda samarali platforma sifatida xizmat qiladi, chunki ular talabalarni rejalashtirish, boshqarish va guruh bilan ishlash jarayonlariga jalb qiladi.

Sport tadbirlarini rejalashtirish va tashkil etish jarayoni talabalarni tashkiliy qobiliyatlarini rivojlantirishga undaydi. Talabalar tadbirni loyihalash, ishtirokchilarni taqsimlash, jadval va resurslarni boshqarish kabi amaliy vazifalarni bajaradi. Shu tariqa, ular amaliyot orqali rahbarlik, vaqtni samarali boshqarish, guruhni muvofiqlashtirish va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Tadqiqotning maqsadi — sport tadbirlarini rejalashtirish va tashkil etish jarayonida talabalarning tashkiliy kompetensiyalarini shakllantirish usullari va samaradorligini aniqlash, shuningdek, pedagogik tavsiyalar ishlab chiqishdir.

Sport tadbirlarini rejalashtirish va tashkil etish jarayonida talabalarning tashkiliy kompetensiyalarini shakllantirish pedagogik jarayonning muhim qismi hisoblanadi. Tashkiliy kompetensiyalar talabalarni amaliy vazifalarni bajarishga, guruhni boshqarishga, vaqt va resurslarni samarali rejalashtirishga, shuningdek, qaror qabul qilish va muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yo‘naltiradi. Shu

nuqtai nazardan, sport tadbirlari talabalarni nafaqat jismoniy tayyorgarlik, balki tashkiliy va ijtimoiy jihatdan rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi.

Tashkiliy kompetensiyalarni shakllantirish bir necha asosiy bosqichlarda amalga oshiriladi. Birinchi bosqich — nazariy tayyorgarlik. Bu bosqichda talabalar sport tadbirlarini rejalashtirish va tashkil etish jarayonining asosiy prinsiplari, metodlari va pedagogik ahamiyati bilan tanishtiriladi. Talabalarga tadbirni loyihalash, ishtirokchilarni taqsimlash, jadval va resurslarni boshqarish, xavfsizlik va tartib qoidalarini hisobga olish bo'yicha nazariy bilimlar beriladi. Shu orqali talabalar amaliyotga tayyorlanadi va tadbirni muvaffaqiyatli tashkil etish uchun zarur bo'lgan bilimlarni egallaydi.

Ikkinchi bosqich — amaliy mashg'ulotlar. Talabalar kichik guruhlariga bo'linib, turli sport tadbirlarini rejalashtirish va tashkil etish vazifalarini bajaradilar. Masalan, turnir yoki musobaqa dasturini tuzish, ishtirokchilarni ro'yxatga olish, vaqtni taqsimlash, jihoz va sport anjomlarini tayyorlash, xavfsizlik choralarini belgilash kabi vazifalarni bajarish orqali talabalar amaliy tajriba orttiradi. Shu jarayonda ular guruh ichida mas'uliyatni bo'lishish, vazifalarni samarali taqsimlash va birgalikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Uchinchi bosqich — rahbarlik va boshqaruv ko'nikmalarini shakllantirish. Sport tadbirlarini rejalashtirish va tashkil etish jarayonida talaba rahbar sifatida guruhni boshqaradi, ishtirokchilarni yo'naltiradi va qarorlar qabul qiladi. Bu esa ularni rahbarlik va tashkiliy ko'nikmalarni rivojlantirishga undaydi. Talabalar muammoli vaziyatlarni hal qilish, vaqtni samarali taqsimlash, resurslarni boshqarish va jamoa ishini muvofiqlashtirishni o'rganadi. Shu tariqa, ular amaliy tajriba orqali tashkiliy qobiliyatlarini mustahkamlaydi.

To'rtinchi bosqich — interaktiv va innovatsion metodlarni qo'llash. Sport tadbirlarida motivatsiya, o'yin elementlari va simulyatsiyalar orqali talabalar faol ishtirokchi sifatida jalb qilinadi. Masalan, talabalarga tadbirni tashkil etish jarayonida turli rol va vazifalar beriladi: biri ishtirokchilar bilan ishlasa, boshqasi texnik jihozlarni tayyorlaydi, yana biri jadvalni boshqaradi. Bu yondashuv talabalarni kreativ fikrlash, tashkiliy qarorlar qabul qilish va jamoaviy ishlashga o'rgatadi. Shu bilan birga, interaktiv metodlar talabalarni faoliyatga jalb qiladi va amaliy tajriba orttirishga imkon yaratadi.

Beshinchi bosqich — refleksiya va baholash. Tadbir yakunlangach, talabalarga o'z faoliyatini tahlil qilish, xatolarini aniqlash va tajribadan xulosa chiqarish imkoniyati beriladi. Refleksiya jarayoni talabalarni tanqidiy fikrlashga, o'z harakatlarini

baholashga va kelgusidagi faoliyatini yaxshilashga o'rgatadi. Shu bilan birga, murabbiy tomonidan berilgan konstruktiv fikr va ijobiy rag'batlantirish talabalarning motivatsiyasini oshiradi va ularni kelajakdagi tadbirlarni yanada samarali tashkil etishga tayyorlaydi.

Shuningdek, sport tadbirlarini tashkil etish jarayoni talabalarni ijtimoiy va pedagogik ko'nikmalar bilan boyitadi. Talabalar bir-biri bilan muloqot qiladi, vazifalarni bo'lishadi, birgalikda qarorlar qabul qiladi va guruhning umumiy natijasi uchun mas'uliyatni his qiladi. Shu jarayon talabalarda mas'uliyat, hamkorlik, kommunikatsiya va boshqalarni tushunish kabi ijtimoiy fazilatlarni shakllantiradi.

Oltinchi jihat — tashkiliy kompetensiyalarning amaliy natijaga yo'naltirilishi. Sport tadbirlarida talabalar o'z tajribasini qo'llaydi, muammolarni hal qiladi va guruhni samarali boshqaradi. Bu esa ularni nafaqat amaliyotga tayyorlaydi, balki kelajakda kasbiy faoliyatda ham muvaffaqiyatli ishlashga ko'nikmalar beradi. Tashkiliy kompetensiyalar talabalarni rahbarlik, vaqtni boshqarish, resurslarni samarali taqsimlash va ijtimoiy mas'uliyatni his qilishga o'rgatadi.

Natijada, sport tadbirlarini rejalashtirish va tashkil etish talabalarda tashkiliy kompetensiyalarni shakllantirishning samarali vositasi hisoblanadi. Ular talabalarga rejalashtirish, boshqarish, jamoaviy ishlash, muammolarni hal qilish va amaliy tajriba orttirish imkonini beradi. Shu bilan birga, talabalar motivatsiya, kreativlik va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyor bo'ladi.

Umuman olganda, sport tadbirlarini rejalashtirish va tashkil etish jarayoni talabalarning tashkiliy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular nafaqat amaliy, balki ijtimoiy va pedagogik qobiliyatlarni shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi.

Ushbu tadqiqotda sport tadbirlarini rejalashtirish va tashkil etish jarayonida talabalarning tashkiliy kompetensiyalarini shakllantirish masalasi o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, sport tadbirlari talabalarni amaliy vazifalarni bajarishga, guruhni boshqarishga, vaqt va resurslarni samarali taqsimlashga va qaror qabul qilishga o'rgatadi. Shu orqali talabalarda rahbarlik, tashkiliy va ijtimoiy ko'nikmalar rivojlantiriladi, muammolarni samarali hal qilish qobiliyati shakllanadi.

Tashkiliy kompetensiyalarni amaliy mashg'ulotlar, interaktiv metodlar va murabbiy rahbarligida shakllantirish talabalarni nafaqat sport tadbirlarini muvaffaqiyatli tashkil etishga, balki kelajakdagi kasbiy faoliyatda samarali ishlashga tayyorlaydi. Umuman olganda, sport tadbirlarini rejalashtirish va tashkil etish

talabalarning tashkiliy kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali pedagogik vositasi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Bompa, T. O., & Buzzichelli, C. *Periodization: Theory and Methodology of Training*. Human Kinetics, 2015.
2. Hellison, D. *Teaching Personal and Social Responsibility Through Physical Activity*. Human Kinetics, 2011.
3. Martinek, T., & Hellison, D. *Teaching Responsibility Through Physical Activity*. Human Kinetics, 2009.
4. Weiss, M. R., & Wiese-Bjornstal, D. M. *Promoting Positive Youth Development Through Sport*. Research Quarterly for Exercise and Sport, 2009, 80(2), 145–155.
5. Gould, D., & Carson, S. *Life Skills Development Through Sport: Current Status and Future Directions*. International Review of Sport and Exercise Psychology, 2008, 1(1), 58–78.
6. Bailey, R. *Physical Education and Sport in Schools: A Review of Benefits and Outcomes*. Journal of School Health, 2006, 76(8), 397–401.
7. Shields, D. L., & Bredemeier, B. L. *Character Development and Physical Activity*. Human Kinetics, 2009.
8. Vallerand, R. J., & Losier, G. F. *An Integrative Analysis of Intrinsic and Extrinsic Motivation in Sport*. Journal of Applied Sport Psychology, 1999, 11(1), 142–169.